

هدف کلی: شناخت بعد غیر مادی وجود انسان به عنوان خود حقیقی

اهداف آموزشی

آشنایی با دو بعدی بودن انسان

درک این حقیقت که بعد غیر مادی وجود انسان اصالت دارد و از بعد مادی برتر است

مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

سال تحصیلی: 1401 - 1400

به کانال ما در تلگرام بپیوندید

t.me/mahmoudi_izeh : لینک کانال

درس سوم

خود حقیقی

جسم و روح هنگام آفرینش انسان به هم پیوستند

مُتَّجِعٌ شَدَّ خَاكٍ پَسْتٍ وَ جَانِ پَاكٍ

آدمی آنچه اسرار شد

موجود اسرار امیزی به نام انسان به وجود آمد

منظور روح است منظور جسم است

جَانِ بَلَدِی دَاشْت، تَنْ پَسْتِی خَاكٍ

چون بلند و پست با هم یار شد

چون روح بلند و جسم پست در کنار هم قرار گرفتند

در درس قبل دانستیم که انسان سرمایه‌هایی دارد که او را از سایر موجودات جدا می‌کند و

حرکت او به سوی کمال را متمایز می‌سازد. در این درس می‌خواهیم بدانیم که:

آیا این سرمایه‌ها مربوط به همین بُعد مادی و جسمانی اوست یا حقیقتی برتر و فراتر از این جسم

نیز دارد؟

- 1- ویژگی های بعد جسمانی و مادی انسان را بنویسید؟
- 2- ویژگی های بعد روحانی و غیرجسمانی انسان را بنویسید؟
- 3- دانشمندان چه نشانه ها و دلایلی بر وجود بعد روحانی انسان ذکر کرده اند؟ الف: ثابت بودن خود ب: خواب و رؤیا

جسم و روح

چند بعد تشکیل شده است؟

سوال

از تدبیر در آیات قرآن کریم به دست می آید که وجود انسان از دو بُعد جسمانی و روحانی تشکیل شده است: (بُعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، تجزیه و تحلیل می پذیرد و سرانجام فرسوده و متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است)¹ در مقابل، (بُعد روحانی و غیرجسمانی انسان تجزیه و تحلیل نمی پذیرد، متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد).²

دانشمندان نشانه ها و دلایلی بر وجود این بُعد ذکر کرده اند که به دو مورد آن در اینجا بسنده می کنیم. الف) ثابت بودن «خود»: هرکس درک روشنی از «خود» دارد و در اثبات وجود چیزی که از آن تعبیر به «من» می کند به هیچ گونه استدلالی احتیاج ندارد. با آنکه در طول زندگی، شکل و قیافه و اعضا و اندام های بدن در حال تغییر است و جسم امروز من با جسم زمان نوزادی بسیار متفاوت است، اما همان کسی هستم که سال ها پیش در فلان روز متولد شدم. وقتی به یاد می آورم که در فلان سال به بنده ای از بندگان خدا خدمتی کرده ام، احساس خوشحالی می کنم و وقتی به خاطر می آورم که در فلان زمان مرتکب خطایی شده ام، خود را ملامت می کنم و از خدا می خواهم به من کمک نماید تا گذشته ام را جبران کنم. اینها می رساند که رفتار گذشته ام را از خود می دانم و از هم اکنون برای آینده ام نقشه دارم و برنامه ریزی می کنم.

بنابراین، هرکس این را در درون خود می یابد که گرچه در طول زندگی حالات گوناگون پیدا می کند اما یک محور ثابت دارد که به پشتوانه آن می گوید: گذشته آن گونه بودم و اکنون این گونه هستم.⁴ حال باید دید که این حقیقت ثابت، وابسته به جسم و کالبد مادی ما است؟

می دانیم که بدن انسان مدام در حال تجزیه و تحلیل و بازسازی است. سلول های کهنه می میرند و سلول های جدید جای آنها را می گیرند. به گونه ای که گفته اند با گذشت حدود هفت سال، تمام عناصر بدن، عوض می شود.

اگر شخصیت یا «من» انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد. در صورتی که چنین نیست. هرکس این را در خود می یابد که کس دیگری جایگزین او نشده و او همواره خودش بوده است؛ و اگر کارهایی، خوب یا بد، در طول سالیان گذشته انجام داده، همه این کارها را به همین «خود» نسبت می دهد و «خود» را عامل آن کارها می داند.⁵

4- منظور از ثابت بودن خود چیست، توضیح دهید؟

5- با ذکر مثال توضیح دهید که آیا «خود» انسان وابسته به جسم و کالبد مادی است؟

دانش آموزان عزیز به سوال های 5 و 4 به صورت خلاصه پاسخ دهید

پاسخ

توضیح دهید که چگونه قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش همین «من» ثابت، بنا شده اند؟ (اگر از

شخصی که بیست سال قبل کتابی نوشته یا یک قانون علمی را کشف کرده یا خدماتی به جامعه عرضه نموده است، اکنون تجلیل می کنیم و یا اگر کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده است، محاکمه و مجازات می کنیم، بدان جهت است که آنان را همان انسان بیست سال قبل می دانیم، گرچه سنی از آنان گذشته و ظاهرشان تغییر کرده است.) پاسخ

علاوه بر این، (دیدهایم که برخی انسانها قسمت هایی از بدن خود را در حادثه ای از دست می دهند، اما نه خودشان و نه دیگران، هیچ گاه احساس نمی کنند که قدری از هویت و «من» او کم شده باشد و این نشان می دهد که ثبات هویت و «خود» ما ناشی از ثبات اندام های ما نیست.)¹

1- آیا ثبات هویت و «خود» ما ناشی از ثبات اندام های ما است؟

بررسی

چرا نمی توان این خود ثابت را از ویژگی های بُعد جسمانی دانست؟

.....
چون حقیقت وجود ما یعنی خود حقیقی ما هیچ گاه به چیز دیگری تبدیل نمی شود
و ما از ابتدای زندگی تا مرگ همان خودمان هستیم، این عدم تغییر و ثبات نشان ..
دهنده آن است که این خود حقیقی از جنس ماده نیست. زیرا تغییر و تبدیل از
..... ویژگی های ماده است.

2- یکی از نشانه های وجود بعد روحانی در انسان خواب و رویا (رویای صادق) می باشد، آن را توضیح دهید؟ به صورت خلاصه

ب) خواب و رویا هر کدام از ما هنگام خواب، رویاهایی را مشاهده می کنیم. این رویاها انواع مختلفی دارند؛ برخی، از حوادث و اتفاقات روزانه ما سرچشمه می گیرند. برخی کابوسند و صحنه هایی آشفته و بی اساس دارند، و...

اما برخی از خوابها، خبر از حوادث گذشته یا رویدادهای آینده می دهند، یا نشان دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری آنجا را ندیده ایم و بعدها که به آنجا می رویم، آنچه را در خواب دیده بودیم، در خارج مشاهده می کنیم.

گاه این رؤیایا به گونه ای است که شخص کوچک ترین سابقهٔ ذهنی دربارهٔ آنها ندارد، به طوری که بعد از بیدار شدن آن را باور نکرده و به خواب خود اعتنا نمی کند، اما بعد از گذشت مدت زمانی، همان رؤیا با تمام جزئیات به وقوع می پیوندد و شخص را به شگفتی وا می دارد.

انسان در این قبیل خوابها که به آن «رؤیای صادقه» می گویند، از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود، درحالی که جسم او در رختخواب است و چشم و گوش او چیزی نمی بیند و نمی شنود. ²

نمونه هایی از رؤیاهای صادقه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف علیه السلام ذکر نموده است^۱ که خود دلیلی است بر اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن.

نکته

بررسی

چرا نمی توانیم رؤیاهای صادقه را به بُعد مادی و جسمانی خود نسبت دهیم؟
مگر بُعد جسمانی ما چه ویژگی هایی دارد که نمی تواند منشأ این قبیل خوابها باشد؟
هر موجود جسمانی در زمان و مکان خاصی قرار دارد و نمی تواند هم زمان در دو مکان یا در دو زمان
مختلف حاضر باشد، اما در رویای صادقه می بینیم که یک شخص در رختخوابش خوابیده است و در
خواب به زمان و مکان دیگری رفته است، این عمل از عهده بعد جسمانی ساخته نیست، پس مربوط
به بعد روحانی است

1- کدام یک از ابعاد وجود انسان به دنبال کمالات نامحدود است و فضیلتها و ردیلتها را کسب می کند؟

نتیجه آن که (مانعیر از بُعد جسمانی، بُعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به «روح» تعبیر شده است. همین بُعد است که به ما توانایی «انتخاب» و «تصمیم گیری» می دهد، به دنبال کمالات نامحدود است و توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد. همین بُعد است که فضیلتها و ردیلتهای اخلاقی را کسب می کند و اگر به فضیلتها آراسته شد، مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می شود و اگر به ردیلتها تن داد، تا اعماق جهنم سقوط می کند.)¹

۱- سورة یوسف، آیات ۴ و ۵ و آیه ۳۶

1- منظور از خود حقیقی همان بعد دیگر انسان یا همان روح است. حقیقت ثابت و پایداری که به ما توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد، به دنبال کمالات نامحدود است و توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد و فضیلت ها و رذیلت های اخلاقی را کسب می کند

اندیشه و تحقیق

- 1- منظور از خود حقیقی چیست؟ این خود چه ویژگی هایی دارد؟ پاسخ بالای صفحه
- 2- خود حقیقی چگونه با موضوع قضاوت قاضی در دادگاه ارتباط پیدا می کند؟ پاسخ پایین صفحه
- 3- به نظر شما افزایش بی رویه تعداد باشگاه های زیبایی اندام و یا آرایشگاه ها و سالن های زیبایی در جامعه امروز، نشان از فراموشی چه حقیقتی دارد؟ پاسخ به این فعالیت بر عهده دانش آموز عزیز است

2- اینکه کسی سالها قبل جرمی مرتکب شده و بعد دستگیر شود و در دادگاه محاکمه شود، با اینکه ممکن است پیر و فرتوت شده باشد، خود دلیل بر این است که با وجود تغییر جسم او، روح او ثابت است یعنی ما این فرد مجرم را همان انسان چند سال قبل می دانیم هرچند سن و سالی از او گذشته و ظاهرش تغییر کرده است

پیشنهاد

بررسی کنید که چرا انسان با اینکه می داند روح منشأ کسب فضایل و خوبی هاست اما بیشتر به جسم خود توجه می کند؟

معرفی کتاب

نام کتاب	نویسنده	انتشارات	مخاطب
1- بازگشت به هستی	محمد شجاعی	کانون اندیشه جوان	دانش آموز / معلم
2- آفتاب اندیشه (ج ۲ و ۳)	حسین سوزنجی	مدرسه	معلم
3- خواب و نشان های آن	محمد شجاعی	کانون اندیشه جوان	دانش آموز / معلم

انواع سوالات درس سوم دین و زندگی دهم انسانی

خود حقیقی

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

- ۱- بعد روحانی و غیر جسمانی انسان تجزیه و تحلیل می پذیرد، متلاشی می شود **غلط**
- ۲- قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش همین «من» ثابت، بنا شده اند **صحیح**
- ۳- ثبات هویت و «خود» ما ناشی از ثبات اندام های ما است **غلط**
- ۴- نمونه هایی از رؤیاهای صادقه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف (ع) ذکر نموده است **صحیح**
- ۵- همین بعد جسمانی است که به ما توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد **غلط**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

- ۱- از تدبر در آیات قرآن کریم به دست می آید که وجود انسان از دو بعد تشکیل شده است
جسمانی و روحانی
- ۲- بعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد می پذیرد **تجزیه و تحلیل**
- ۳- هرکس درک روشنی از خود دارد و در اثبات وجود چیزی که از آن تعبیر به «من» می کند به هیچ گونه احتیاج ندارد
استدلالی
- ۴- در روای صادقه انسان از خود خارج می شود **زمان و مکان**
- ۵- ما غیر از بعد جسمانی، بعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به تعبیر شده است **روح**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

لینک کانال تلگرام: t.me/mahmoudi_izeh